

Češkoslovaška vlada odločno zavrnila Hitlerjeve zahteve

Sprejetje pogojev bi bila popolna kapitulacija, pravijo v Pragi. Važna posvetovanja med angleškimi in francoskimi državniki v Londonu. Naciji še vedno upajo, da bosta Anglija in Francija ostali nevtralni. Koncentracija sudetskikh čet ob češki meji

Praga, 26. sept. — Nove Hitlerjeve zahteve, ki so bile predložene Češkoslovaški, so nesporedne. Tako je izjavila češka vlada sinoči, ko sta poslanika Anglije in Francije v Pragi predložila spomenico, vsebujočo Hitlerjeve pogoje, Edvardu Beneš, predsedniku Češkoslovaške. Istosamo je vlada po radiu izjavila obdobje, da je mobilizacija češke oborožene sile ovirala pogajanja med diktatorjem Hitlerjem in angleškim premierjem Chamberlainom.

"Angleški premier je spoznal, da Hitler hitro je Hitler predložil nove pogoje, da jih niti Anglija in Francija ne moreta priporočiti v sprejetje češki vladi," se glasno uradno naznanilo. "Iz tega razloga ne moreta Anglija in Francija svetovati Češkoslovaški, naj ostane pasivna in ustavi priprave za svojo obrambo."

London, 26. sept. — Zdaj, ko Češkoslovaška zavrnila "zadnji" Hitlerjev ultimatum, da mora ustopiti sudetske distrikte Nemčiji, so angleški in francoski državniki obnovili napore, da preprečijo vojno v Evropi. Člani ameriškega kabineta so se sestali na svoji seji takoj, ko se je prišel odgovor iz Prage, ki pa je bila malo zaključena. Nato sta francoski premier Daladier in zunanji minister Bonnet konferirala s Chamberlainom. Razgovori niso bili danes nadaljevali, niti podana skupna izjava. Ta bo priletela v Londonu — poslana Hitlerju zaeno s svarilom, naj odneha v svojih zahtevah, če ne bo priporočila vojne.

Pariz, 26. sept. — Informacije, ki prihajajo v Pariz, potrjujejo evidenco o angleško-francoski solidarnosti in prepričanje, da je ura odpora proti Hitlerjevim zahtevam prišla. Poročilo se glasi, da bo Anglija v nekaj dneh dobila vojni kabinet. V tem kabinetu bodo bivši premier Stanley Baldwin, Winston Churchill, znan nasprotnik nemških nacijev, in Anthony Eden, bivši zunanji minister, katerega je premier Chamberlain potisnil iz vlade, ker je protestiral proti sklepanju kupčij s fašističnimi diktatorji.

General Maurice Gamelin, načelnik francoskega armadnega štaba, bo danes odpotoval v London, kjer se bo pridružil premierju Daladierju in zunanjemu ministru Bonnetu v diskuzijah o Hitlerjevih zahtevah z angleškimi državniki. V Pariz prihajajo vesti o nepokoju v nemški armadi. Mnogo vojaških častnikov je bilo aretiranih, ker se niso strinjali z zahtevami nacističnih ekstremistov.

Ash, Češkoslovaška, 26. sept. — Konrad Henlein, vodja sudetskih Nemcev, je danes prekoračil mejo in gspel na prvo bojno četo, katero držijo njegove čete ob cesti med tem mestom in Egerjem. Henlein se je skrivljal v Nemčiji od 14. septembra, ko ga je češka vlada obtožila veleizdaje.

Eger, Češkoslovaška, 26. sept. — Zgovorni dokaz, da namerna češka vlada zatreti agitacijo med sudetskimi Nemci glede razdrbite z Veliko Nemčijo, je prišel, ko so češki orožniki aretirali četo nacističnih agitatorjev. Te bodo držali v ječi kot talce, ker so nacisti razorožili več čeških orožnikov v drugih krajih in jih odvedli čez mejo. Aretacije agitatorjev je odredil general Jan Syrový, novi predsednik češke vlade. Sledile so splošni mobilizaciji oborožene sile, ki je bila nadaljnji dokaz odločnega odpora češke republike proti Hitlerjevim zahtevam.

Mussolini svari Anglijo in Francijo

Italija bo demonstrirala mogočnost osi Rim-Berlin

Vicenza, Italija, 26. sept. — Italijanski diktator je včeraj zapretel z militaristično akcijo, ako ne bodo druge države prenehale z mobilizacijo svoje oborožene sile. Mussolini je govoril pred veliko množico, ki se je zbrala v tem mestu. Ta je bil sedmi diktatorjev govor, odkar potuje po ozemlju ob nemški meji, v katerem je poudarjal mogočnost osi Rim-Berlin. Pred enim tednom je Mussolini govoril v Trstu in takrat je dejal, "da je Italija že odločila, kjer bo stala v slučaju konflikta. Njeno mesto je na strani Nemčije."

"Doselej ni Italija podvzela nobene akcije militarističnega značaja," je dejal Mussolini, ki v svojem govoru ni omenil Anglije in Francije, dasi je bilo jasno, da je svarilo namenjeno njima. "Ta je veliki teden Evrope," je nadaljeval. "Kaj naj storimo, da popravimo napako? Grešiti je človeško, toda podpirati greh je hudičovo delo. Izgleda, da nečje odpraviti napake, ki je bila storjena z ekspanzijo Češkoslovaške, temveč jo hočejo obdržati. In zaradi te napake naj bi se evropski narodi začeli pobijati med seboj! Svet ima dokaze o odločnosti Italije. Dobili smo cesarstvo ne samo zato, ker smo se borili proti abesinski armadi, katero so vežbali in vodili Evropejci, temveč ker smo se znali upirati ekonomskemu obleganju, katerega je odredilo proti Italiji 52 držav."

422 žrtev orkana v vzhodnih državah

Boston, Mass., 26. sept. — Državni uradniki in reliefne avtoritete so prepovedale radovednežem obisk krajev, ki so bili prizadeti v viharjih in poplavih zadnji teden. Tu sodijo, da so viharji zahtevali 422 človeških življenj samo v novoangelskih državah in povzročili škodo čez dvesto milijonov dolarjev. Okrog 12,650 družin je izgubilo streho. Govešnerji prizadetih držav so na svoji konferenci sklenili apelirati na federalno vlado, naj prispeva 71 milijonov dolarjev za rehabilitacijo.

Spopad med komunisti in fašisti v Londonu

London, 26. sept. — V včerajšnjih bitkah med komunisti in fašisti, ki so se zbrali na dveh glavnih londonskih ulicah, je bil več oseb ranjenih. Policijske rezerve so bile pozvane v akcijo, da vzpostavijo red. Bitke so provocirali fašisti. Policijski kordon so zastražili urad premierja Chamberlaina, ko je konferiral s francoskimi državniki o Hitlerjevih zahtevah glede razkosanja Češkoslovaške.

Ruski pritisk na Ligo narodov

"Anglija in Francija naj pereta perilo v javnosti"

Zeneva, 26. sept. — Sovjetska unija se je odločila, da preko Lige narodov pritiska na Anglijo in Francijo v prilog Češkoslovaški. Maksim Litvinov, sovjetski komisar za zunanje zadeve, je včeraj informiral angleške uradne kroge, da bo vložil apel pri Ligi narodov, ako bo London zahteval od Češkoslovaške, naj da nadaljnje koncesije Hitlerju. S tako potezo bo prišlil Anglijo in Francijo v "pranje diplomatskega perila v javnosti."

Zadevni apel bo Sovjetska unija naslovila Ligi narodov na podlagi 17. člena zenevskega konvencija. Ta govori, "da je vojna ali nevarnost vojne zadeva vseh v Ligi narodov vključenih držav." Ta člen določa, da mora Liga narodov podvzeti akcijo, ki jo smatra za učinkovito v interesu zaščite miru med državami.

Litvinov je sinoči obiskal Richarda A. Butlerja, angleškega zunanjega ministra, v njegovem hotelu in ga opozoril, da bo sovjetska Rusija apelirala na Ligo narodov z ali brez odobranja s strani Češkoslovaške.

Velike demonstracije čikaških Čehov

Protest proti Hitlerjevi agresiji

Chicago, 26. sept. — Množica 65,000 oseb se je včeraj zbrala v čikaškem stadionu, kjer je poslušala govornike, ki so poudarjali, da Češkoslovaška ne bo postala žrtev nacistične agresije. Pred shodom so se vršile parade, katere so aranzirale češke organizacije. Pohodniki so nosili napise: "Rešimo Češkoslovaško!"

Shodu v dvorani je predsedoval J. J. Zmrhal, pomožni superintendent čikaških javnih šol. V svojem govoru je poudarjal, da je dolžnost in privilegij vsakega Američana, da podpira češko republiko. "Mi jo bomo podpirali do zadnjega moža," je rekel Zmrhal. Sodnik John Gutknecht je pa dejal: "Smrt Češkoslovaške bi bila usodna za civilizacijo." Kongresnik Sabbath, ki je tudi govoril na shodu, je izrekel upanje, da se bodo demokratske evropske države borile proti Hitlerju.

Telegram s pozivom na predsednika češke republike Beneša, naj vztraja v boju, je bil poslan v Prago. Predsednik Roosevelt in državni tajnik Hull sta bila tudi pozvana, "naj izrazita ogorčenje ameriškega naroda proti nacistični invaziji."

Krojaška firma se bori za injunkcijo

Kansas City, Mo. — Krojaška družba Donelly Garment Co., ki uposluje 900 delavcev in katero lastuje žena bivšega zveznega senatorja Reeda, je vzel priliz na zvezno okrožno sodišče proti odloku sodnika Colleta, ki je razveljavil injunkcijo proti krojaški uniji ILGW. Prepoved proti organiziranju je bila tako stroga, da niti unijsko glasilo ni smelo pisati o zadevi. Prepovedane so bile tudi vse druge aktivnosti. Unija vodi bojkotno kampanjo proti tej firmi, tajno pa organizira delavce, da jih protiktira pred odločitvami.

Sedež stavka delavcev WPA uspešna

Pittsburg, Kans. — Sedež stavka reliefnih delavcev v okraju Crawford, ki je nastala radi odslovlitve več delavcev WPA, je bila uspešna. Clarence Nevins, državni direktor WPA, je uničil. Za silno priganjstvo v tej sezoni je največ odgovorno to, ker so delodajalci videli razkol v naši uniji."

DRAMATIČEN APPEL PREDSEDNIKA ROOSEVELTA

Pozval je nacije in njih sovražnike, naj se pomirijo

Washington, D. C., 26. sept. — Predsednik Roosevelt je v poslanici, katero je naslovil diktatorju Hitlerju in predsedniku češke republike Benešu, apeliral za mir. Isto poslanico je Roosevelt preko državnega tajnika Hulla poslal ministrskima predsednikoma Francije in Anglije.

Vsebinska Rooseveltovega telegrama, ki je bil poslan v glavna mesta štirih evropskih držav, je bila razkrita poročevalcem danes jutraj. Predsednik in državni tajnik sta skupno sestavila apel. Washingtonski krogi pravijo, da smatra Roosevelt evropsko situacijo za tako resno, da ni mogel več odlašati z apelom za mir.

"Mir v Evropi in morda tudi na drugih kontinentih je v nevarnosti," pravi Roosevelt v svojem apelu. "Ako bodo sovražnost izbruhnile, bodo žrtvovani milijoni življenj v konfliktu zavojevanih držav. Gospodarski sistemi bodo uničeni, kakor tudi socialna struktura. Amerika ni zajeta v političnih zapletljajih in sovraštvu. Evropski elementje so formirali svojo civilizacijo. Življenje v miru je najvišja želja ameriškega ljudstva, dasi se dobro zaveda, da se ne more nobena država izogniti posledicam svetovne katastrofe. Ameriško ljudstvo in njegova vlada še vedno upata, da se bo kontroverza, ki razburja Evropo, uspešno končala s pogajanj. V imenu 130,000,000 Američanov in človeštva apeliram na vas, da nadaljujete pogajanja. Iskreno navijam, da sem uverjen, da bodo potežke odpravljene, če se boste še nadalje pogajali. Kadar so pogajanja pretrgana, se razum umakne sili, sila pa ne nudi rešitve v dobrobit človeštva."

Lojalisti zmagujejo pri Teruelu

Japonci gazijo globoko blato

Hendape, 26. sept. — Španska vlada v Barceloni naznanja, da so njene čete včeraj okupirale dva utrjena hriba zapadno od Manzanare na teruelški fronti. Frankove pozicije v okolišču Teruela so v nevarnosti. Ljudske čete vodijo obkrožujočo akcijo, ki je rezultirala v omejitvi onvojitvi dveh višin osem milj južno od strateške ceste, katere veže Teruel z morjem. Ofenzivno gibanje španske ljudske armade v južni Španiji nad Cordobo se uspešno nadaljuje.

Sangehaj, 26. sept. — Japonci čete, ki protirajo proti Hankovu severno in južno od reke Jangtse, bredejo po gostem in globokem blatu, ki je nastalo valed obilnega deževja zadnjih dni. Japonska armada je še vedno 130 milj proč od Hankova na severni strani Jangtseja, dočim so Japonci na južni strani reke prizgajili do točke, ki se nahaja 60 milj od železnice Peiping-Hankov.

Razprava o zahtevah poljske vlade

Poljaki invadirali češko ozemlje?

Varšava, Poljska, 26. sept. — Češka vlada je včeraj informirala poljskega poslanika v Pragi, da bo v načelu pristala na diskuzijo o teritorialnih zahtevah Poljakov. To vest je objavila poljska časopisna agencija.

Varšava je zadnje sredo predložila zahtevo praški vladi, da mora odstopiti ozemlje, na katerem živi poljska manjšina, Poljski. Zdaj prihajajo v Varšavo poročila o spopadih med Poljaki in češko policijo v tešinskem distriktu. Bitke je provocirala odredba češke vlade glede splošne mobilizacije. Nekateri Poljaki so se baje priglasili v armado, potem, ko so dobili orožje, pa so pobegnili čez mejo.

Berlin, 26. sept. — Uradna časopisna gentura poroča, "da so poljske svobodne čete invadirale češko obmejno ozemlje, kjer so se spopadle s češko policijo in vojaštvom." Poročilo dostavlja, da čete niso oborožene samo s puškami, temveč tudi s strojnimi in ročnimi granati.

Amerika ima 'slume' tudi na deželi

Poljedelski department riše črno sliko uboštva

Washington. — (FP) — Amerika ima tudi po deželi široke "slumske" distrikte in ne samo po velenostih, pravi poročilo zveznega poljedelskega departmenta o ekonomskem in socialnem položaju farmerjev.

Leta 1929, ko je bila dežela na višku svoje prosperitete, je okrog 1,700,000 farmerjev (vseh farm je v Ameriki okrog sedem milijonov) imelo manj ko po \$600 letnih dohodkov; v tej vaoti je vata vrednost vsega pridelka, tudi onega, ki so ga porabili doma. Pridelki skoraj 400,000 farm so bili vredni manj ko \$250. Na teh farmah se je preživljalo približno 7,700,000 milijonov ljudi. Od tedaj se je njih položaj še poslabšal.

"Dejstvo, da so tudi na deželi slumski distrikti in ne samo po mestih, bo najbrže pretreslo one, katerim niso znane podeželske razmere, posebno pa one, ki gledajo na podeželsko življenje skozi idilična očala," pravi poročilo. "Podeželski 'slumi' so realnost in marsikaterem kraju in v teh 'slumih' živijo posamezniki in družine, ki ne poznajo niti tistih 'ugodnosti', katere so nekaj običajnega med ljudskimi masami v mestnih slumskih predelih."

Poročilo pravi, da so na dnu tega podeželskega "slumstva" poljedelski dninarji, okrog 2,700,000 po številu in katerih vrste stalno naraščajo. Poročilo tudi dostavlja, da ti ljudje nimajo nobenega, upanja, da bi bili kdaj kaj več kakor so — v mizeriji živeti dninarji.

Okrog tri milijone družin se vsako leto preseli iz mest na farme in iz farm v mesta. Nad milijon farmarskih družin se letno preseli z ene farme na drugo, kar je dokaz, pravi poročilo, da si tisoči in tisoči stalno iščejo boljših ekonomskih prilik.

Okrog tri milijone in pol podeželskih družin je med depresijo ta ali oni čas prejemalo reliefno podporo od vlade. "Konservativno se ceni, da ena tretjina farmarskih družin živi tako slabo, da se lahko prištevajo k 'slumskim' družinam," ugotavlja to vladno poročilo.

obljubil, da bodo odslovljenci zopet uposleni ob prvi priliki.

MNENJE UPTONA SINCLAIRJA OB 60-LETNICI

Dotaknil se je raznih delavskih vprašanj

MAGNAT FORD LJUDSKI SOVRAŽNIK

Pasadena, Cal. — (FP) — Upton Sinclair, največji ameriški delavski pamfletir in pisatelj, avtor 772 knjig in brosur, ki so v prevodih izšle v 38 zunanjih državah, je bil ob svoji 60-letnici te dni pozvan po Federaliziranem tisku, naj pove svoje mnenje o nekaterih važnih delavskih in javnih vprašanjih. Federalizirani tisk mu je stavil osem vprašanj in dobil sledeče odgovore:

1. "Kako bi morala biti po vašem mnenju poravnana kontroverza med CIO in ADF?"

Odgovor: "Izravnati ga mora članstvo unij, ki se mora zavdati svojih interesov in vzeti stvar v svoje roke. Toda ta boj mogoče sploh ne bo izravnal. Obe skupini lahko nadaljujeta z bojem in druga druga izkrvavita do smrti. So močni interesi, ki si ni želijo nič drugega in so pripravljeni plačati lep denar za dosego tega: jaz sem za svojo osebo prepričan, da se prav to dogaja."

2. "Ali ste za tretji Rooseveltov termin?"

Odgovor: "Kar se bo zgodilo, bo to, da bodo reakcionarji kontrolirali demokratsko konvencijo leta 1940 in nominirali kakšno negativno osebo, kot je na primer Hull. Roosevelt ne bo mogel postaviti kakšnega svojega novega dealerja, valed češar bo sam prišeljen vzeti nominacijo. Jaz bi raje videl, da bi bil Roosevelt izvoljen za tretji termin kakor pa z izvolitvijo drugega, ki ima priliko biti izvoljen. Toda to ne pomeni, da sem naklonjen njegovemu sedanjemu fiskalnemu programu zadolževanja in trošenja denarja, toda mislim, da je bilo že dokazano, da je dostopen do pritiskanja na levo, in to moramo tudi vrati."

3. "Kaj je po vašem mnenju največja nevarnost, ki preti delavstvu?"

Odgovor: "Ista stvar kakor od vsega začetka razrednega boja, to je sposobnost delodajalca, da podkupi delavske voditelje, korumpira unijsko upravo in napravi zmedo med delavstvom. S praktičnega stališča so vsi glavni voditelji ADF zastopniki velebiznisa. Tukaj v Los Angelesu so prav kar indorirali župana Shawa, čigar administracija je prav tako spomena s prostitucijo in igralnicami kakor v New Yorku pod tammaniti."

4. "Na podlagi svojih dolgoletnih izkušenj z delavstvom, kaj je bil v letih po vašem mnenju najznačilnejši pojav, ki daje največ upanja?"

Odgovor: "Nova generacija delavskih mož, ki so dobili znanje o kapitalističnem procesu in ki so uverjeni o potrebi, da se ga mora nadomestiti s kooperacijo. Pred 34 leti, ko sem začel z organiziranjem Inter-Collegiate Socialist Society (sedaj Liga za industrijsko demokracijo), ni bilo med višješolskimi študenti in profesorji skoraj nobenega razumevanja razrednega boja. Toda sedaj je v deželi velika grupa prosvitljenih mož in žena, ki so aktivni v sleherni formi vzgoje in propagande v šolah, kolegijih, cerkvah in delavskih unijah — če ne verjamete, vprašajte ljudi, ki so nastopili pred Diesovim odeskom!"

5. "Ali mislite, da je kakšna (Dajle na 3. strani.)"

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena drava (even Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cincero \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta; za Francijo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, \$3.00 for half year, \$1.50 for quarter year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene glasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, soneti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju v roku, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsak kar ima stih s listom

PROSVETA

3457-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

130

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1938), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem delom podelila pravico. Ponovite jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

Boj z oslovsko senco

Iz Berlina poročajo, da je nacistična vlada odredila dolgo vrsto židovskih imen za židovske otroke, ki se še imajo roditi. Namen te stupidne odredbe je, da se bodo židovski rod ne bo več mogel skrivati pod nemškimi imeni.

Določanje židovskih imen je prišlo prepozno. Krščanstvo je začelo širiti stara judovska imena že pred dva tisoč leti in danes so vsi krščanski narodi bolj ali manj "pojudeni", kar se lastnih imen tiče. Nemški nacisti sami so prizadeti. Na primer vrhovni vodja nacistične propagande dr. Joseph Goebbels ima ime Josef, ki je judovskega izvora! Prav tako so "pojudeni" vsi nacisti Johann, Jakob, Mathias in drugi. Teh imen se ne manjka tudi med Slovenci in ostalimi Slovani, samo da jih drugače izgovarjajo.

Zakaj niso nacisti fanatiki dosledni, in ne prekrstijo Goebbelsa in ostalih nacističnih velikašev, ki se sramotijo z imeni iz judovskega staro testamenta?

Na svetu je vse mogoče. Lahko se zgodi, da pride v nekaj letih preobrat v Nemčiji — morja prej kot pričakujemo. Nacistična diktatura pade in ime Adolf lahko pade v največjo sramoto. Nihče ne bo hotel biti Adolf! In naj pride na krmilo nasprotni ekstrem, ki bo diktiral ime Adolf novim izvržencem, da se ne bodo mogli skriti! Odredba te vrste bi bila prav tako logična, kakor je današnja nacistična odredba glede židovskih imen.

Kapriciranje glede imen je res otročarija. Vsak trezen človek ve, da osebo ime — in prav tako priimek — nič ne pomeni razen neke formalnosti, da se človek lahko identificira. V nestetih slučajih je ime kontradikcija za prizade to osebo. In nacisti ter fašisti sploh niso edini, ki se amesijo s polaganjem neke važnosti na osebna imena.

Po izbruhu ruske revolucije so levičarji po vsem svetu na debelo dajali imena Lenin, Trocki, Radek itd. svojim novorojenčkom. Teh imen je kar mrgolelo zlasti v Italiji. Ko je zavladal Mussolini, je diktiral, da morajo izginiti imena ruskih boljševikov in — izginila so.

Se slabše je v Rusiji. Tudi tam je bilo izraza revolucije na milijone otrok, ki so dobili imena Lenin, Trocki, Radek, Zinovijev itd. In ne samo otroci. Tudi kraji. Do malega vsa mesta v Rusiji so z uradnim dekretom odpravila svoja stara imena in se začela imenovati po boljševičkih voditeljih.

Tedaj je prišla velika Stalinska "čistka." Strah in groza! Na stotine malih Trockičev je bil čez noč prekrščenih v Stalinič! In mesto Zinovijev se je tudi moralo prekrstiti v nekaj drugega, da se ne bo več sramotilo z imenom "izdajalca." Kakor v Nemčiji, tako mora tudi v Rusiji priti enkrat do preobrata — in tedaj lahko pride "antičistka." Milijoni Stalinov in Staliničev se bodo morali prekrstiti in mesto Stalingrad si bo moralo nadeti novo ime!

Eugene Lyons je zapisal zgodbo nekega ameriškega turista, ki je potoval iz Londona v Leningrad s sovjetskimi parnikom. Med potjo je prišla vest po radiu, da je bil Alekaj Rikov — bivši predsednik sovjetske vlade — aretiran v Moskvi kot "fašistični špiun." Ko je ladja pristala v Leningradu, so delavci v luki takoj planili na delo in — premazali s črno barvo ime ladje. Ladja se je imenovala Rikov! Med ploboj od Londona do Leningrada se je ladja namreč pofašistila...

Se ena anekdota, ki pravi o stupidnosti problemov zaradi golih imen v totalitarnih državah. Neki ameriški literat, ki je živel v Moskvi, je v znak spoštovanja do sovjetskih sklenil, da bo svojega prvega moškega otroka imenoval po kateremsi ruskem revolucionarju. Res se mu je narodil deček in Američan mu je dal ime Radek. Igral je na nesrečno karto! Leto dni kasneje je bil Karl Radek, famozni boljševički žurnalista, degradiran na "fašističnega špiuna..."

To dokazuje, kaj vse čaka malenkostne ljudi, ki se igrajo z osebnimi imeni, ki sploh mislijo, da bo slavno ime prineslo slavo vsakemu bedaku, ki se slučajno rodi. Pozabijo pa, da vsaka človeška slava traja le nekaj časa.

Ekstremisti so povsod bolj ali manj abnormálni. Z enako vneto obožavajo ali sovražijo imena, besede — praznoto, oslovsko senco...

Glasovi iz nasebina

Prenovljeni prostori in vinska

trgatev

Canonsburg, Pa. — 8 septembra se zaključuje sezona piknikov. Večina, ki nas je pred tedni kuhala, je pojenjala in v hladni sepi ne bomo več letos iskali utehe in odmora. Z odhodom poletja pa ne odide naše društveno življenje in prireditve. Društveno življenje bomo preselili v naše narodne domače in društvene dvorane, saj v ta namen smo jih zgradili. V tukajšnji dvorani društva Postojnska Jama št. 138 SNPJ bodo otvorile sezone prireditve naše vrste ženske, organizirane v gospodinjstvem odseku društva št. 138 SNPJ z vinsko trgovino v soboto 1. oktobra.

Vsi, ki smo doma z vinskih gor, se prav radi spominjamo trgovatve v očetovih vinogradih. Ko se trgovatve prične, je še lepo in toplo vreme. Po brdih in bregovih, po katerih se spenjajo vinske gorice, prevladuje za časa trgovatve veselje in živahnost življenja. Med temozelenimi trtami se vidijo mladi fantje in dekleta s pisanimi rutami, ki trgajo goloroki sladke sadeže grozdja. Gospodjari hodijo zadovoljno med trgači ter prenašajo velike brente grozdja v plavnik, ki stoje na vozovih ob koncu vinograda. Celo sivi dedje ne morejo za časa trgovatve ostati doma. Oprti ob palice in z živčkom med željstimi pridejo v vinograd pogledat, kako gre trgovatve. Tako je vse zbrano med trtami, od silvega starčka, ki trepeče od starosti, pa do najmlajšega fantka, ki še govori prav ne zna, pa bi že rad pomagal z okorno otroško ročico pri trgovatvi. Vse je veselo, govorjenja in šal ni konca ne kraja. Zdaj pa zdaj zadoni vesela dekliska pesem in se dvigne kakor ljub pozdrav v višavo proti modremu nebu, ali pa zavriška fant, da odmeva daleč naokoli in v vas.

Najljubše vabimo občinstvo te in drugih nasebin k posetu te prireditve. Vabimo se posebno vse gospodinjstve klube v tej okolici na to prireditev in zabavo, o priliki smo pripravljene poset vrniti.

Tukajšnje društvo Postojnska Jama št. 138 SNPJ je v minilem poletju predelalo spodnje prostore dvorane in je sedaj že vse delo dokončano. Več zunanjih članov in drugih rojakov je že posetilo predelane prostore ter se prav pohvalno izrazilo o njih. Res se človek počuti prav zadovoljnega, ko vidi te krasne prostore in novo krasno baro, ki krasni prostore, ter novo lepo okusno pohištvo. Naša vprašanja se zadovoljno shaja v teh novih prostorih, ter se zabava na razne načine. Otvoritev novih prostorov smo določili za soboto, in nedeljo, 29. in 30. oktobra. Program za ta dva dneva bo priobčen enkrat pozneje. Posetniki prireditve teh dveh dnevov bodo veselo presenečeni, kajti priprave so v polnem teku in upamo ter že sedaj vabimo član-

stvo, da se te naše proslave udeleži kar največ mogoče. Tudi naše članstvo se je udeleževalo v tem poletju raznih prireditev bližnjih in okoliških društev, zato upamo ta dan na veliko udeležbo.

John Koldich, 138.

Amerika je samo ena...

Sharon, Pa. — Teden za tedom čitam v Napreju, kako se urednice in dopisniki tega revnega lista zaganjajo v SNPJ in njene uradnike.

No, naprejevec se pa ni treba bati, kajti v Napreju sem opazil naslikano ambulanco. V tem vozu, kakor vse izgleda, se bo kmalu peljal Naprej — k zadnjemu počitku.

Zdaj pa pride drugo. Po mnogih naših nasebinah se vidi toliko navdušenih, skoro napetih simpatij za boljševike, da postaja nekoliko nevarno. Zoper simpatije ne more nikdo nič, ampak te rodijo večkrat besede, ki rodijo ogenj in nevarnost je tukaj.

Pozabiti ne smemo, da smo mi tuji v Ameriki, da spadamo pod točko foreigners. Tudi če postanemo državljani, smo še vedno foreign-born citizens. In celo naši otroci, ki so rojeni tukaj, spadajo pod firmo "otroci tujerodnih državljanov." Kje imamo mi domovinske pravice? Če nismo državljani, jih imamo iz prijaznosti. Dokler smo taki, da se ne spodbujajo Američani ob nas, živimo mirno in se razvijamo lahko kot drugi. Odprta so nam vsa pota, v kolikor namreč sploh more biti odprto človeku brez sredstev in tudi večkrat brez znanja jezika.

Če Američani vidijo, da izkoriščamo njihovo gostoljubnost, nam lahko odpro vrata: "Pojdite tja, odkoder ste prišli!" Kaj pa potem? Ali si že misli na to? Tudi tisti, ki so postali državljani, izgube lahko državljanstvo vsled posebnega zakona in potem jih kot nedržavljanke lahko deportirajo... Vedimo predvsem, da Amerika ne mara boljševizma in da se bori z vsemi danimi sredstvi proti njemu.

Vsa tak vtis dobi človek, ki čita časopise. Je že nekaj nevarnosti ameriške ječe. Mi vemo iz vsakdanjih poročil, da so kazni tukaj nenavadno hude; kar bi bilo šlo v starem kraju nekdanje dneve, gre tukaj na leta.

Zdaj pa premisli nekoliko, komu koristi s tem, če te kot nedržavljanke spode v tvojo nekdanjo domovino, odkoder si po lastni volji odšel, ker ni bilo tam kruha zate. Koliko si na boljšem, če izgubiš državljanstvo in zapustiš svojo drugo domovino, katero si si izbral po svoji lastni volji izmed vseh na svetu? Komu koristi, komu pomagaš, če te za nekaj let zapro?

Prijatelj, navdušenje je navadna pijanost, za katero pride glavobol in račun! S tem, da se javno navdušuješ za kako idejo, ne prepričaš nikogar. Kdor te

Edvard Beneš (levo), predsednik češke republike, in general C. I. Krejčí, načelnik armadnega taba.

poslušati in ti sledi, tisti ni dosti pridra. Danes pojde za teboj, v par dneh za kom drugim.

Mogoče je, da si nezadovoljen z vsemi napravami vred, da bi ti naredil vse kaj boljšega. Dobro, ampak ti nisi večina. Tukaj imamo vsi enako volilno pravico, ki je tajna. Če so razmere, karkane bi ne smele biti, so zato, ker je tako volja ljudske večine. Če misliš, da boš ti napravil kaj drugega, pojdi pred ljudstvo in če te bo poslušalo, postaneš lahko sam del državnega ustroja, pa prideš s svojimi idejami na dan.

Gotovo je eno: da z razburilnimi besedami ne opraviš nič. Pozivati na silo se pravi zaletavati se z glavo v granitno gorjo. Cim bolj se zaletavaš, tem več znamenj boš imel ti, ne pa gorja!

Prijatelj, Amerik ni več — samo ena je — in potrebovali jo bomo še dolgo. Ne mislite, da je Jugoslavija s prtom pokrita miza, kjer nas čaka vse pripravljeno. Revna je kot cerkvena miš in bolna kot telo, ki je prestalo borbo s smrtjo. Ne verjemite, da je mogoče postaviti novo človeško družbo na glavo kar čez noč, da je mogoče izboljšati razmere z enim samim zakonom, da je mogoče v nekaj urah napraviti iz zaostalih možgan napredne — da je mogoče z glavami prebijati zidove.

Na svetu se začne razvijati vse kadar pride čas. Ne misli, da boš izrinil nekaj pred časom. Ne misli, da pojde kaj s silo. Sila rodi protisilo. Cim bolj bješ z batom po krilu, tembolj ti odskakuje.

Jack Yert, 262.

S potovanja iz domovine

New York, N. Y. — Te vrstice pišem na parniku Ile de France, na povratku z obiska v stari domovini.

Zelo je bilo težko slovo dne 13. septembra od moje 70-letne matere, od sester in ostalih sorodnikov po trimesečnem bivanju med njimi. Vse prehitro je potekel čas mojega bivanja med njimi in prišel je čas odhoda.

V Ljubljani se nas je zbralo kakih 20 potnikov, da se odpravimo spet nazaj čez veliko lužo k svojim dragim v Ameriko.

V Havre smo prispeli dne 15. sept. ob 11. dopoldne in se ukr-

cali na brzoparnik Ile de France. Kmalu je parna sirena naznanila čas odhoda, čas ločitve od spremljevalcev, nakar se je prekomornik začel pomikati — ob 1.30 popoldne.

Pot nazaj na parniku je veliko bolj težka. Ko smo se pred tremi meseci peljali na obisk v stari kraj, smo pač gledali v bližnjo bodočnost, ko se spet po tolikih letih odsotnosti snidemo z našimi dragimi — v nadi, da bomo videli naše drage mamice, naše lepe kraje... A sedaj, ko se vračamo, smo pa vsi otožni, vprašujoč se nemo: Ali jih bomo videli še kdaj?

Vožnja na ladji je dokaj polvoljna, z izjemo manjših viharjev, ki jih prižene jesensko vreme, ni morskih nemirov. Vožnja v Evropo je pa bila mnogo lepša. Postrežba na parniku je izvrstna. Z našim parnikom se pelje tudi zoboizdravnik Andrej Furlan z družino in s prijateljem in gostilničarjem Jerebom iz Waukeana. Z menoj sta tudi Frances Vrbič in mrs. Knaus od SZZ. Nekateri zletnice so pa še ostale v stari domovini in se kmalu vrnejo. Na parniku potuje tudi Slovenec, ki gre s svojo družino v Cleveland. On je muzikant in nam večkrat zaigra, vmes pa tudi prepevamo slovenske pesmi.

Danes, ko to pišem, je 20. sept. in smo peti dan na morju. Upamo, da se bomo dne 21. sept. izkreali. Vseh potnikov na ladji nas je približno 2000, največ Francozo v Judov. Tudi dijak je precejšnje število, ki so se mudili v Evropi na zletu in počitnicah.

Potovanje naše skupine gre h koncu. V New Yorku se bomo spet razšli vsak na svojo stran. Na ladji pa smo bili kot ena družina. Tega se bomo še dolgo let spominjali, namreč našega skupnega potovanja in pa našega skupnega obiska domovine.

Tu sem napisala le par vrstic, več pa bom pisala o potovanju in bivanju v Jugoslaviji pozneje.

Mary Smoltz, Chisholm, Minn.

Amerika jači svojo obrambno silo

Washington, D. C., 26. sept. — Armada 400.000 mož lahko takoj stopi v akcijo v slučaju izbruha vojne. Tako pravi poročilo armadnega štaba, ki je izdelal načrte glede mobilizacije armade, ki bi bila odredjena, ako bi kateri sovražnik ogrozil ameriška območja. Hrbenica oborožene sile je regularna armada in narodne garde, toda po izjavi armadnega štaba bi bila armada pet milijonov mož mobilizirana v nekaj mesecih. V slučaju dolgega konflikta bi se ta sila lahko potrojila.

Deportacija voditelja CIO odložena

Washington, D. C., 26. sept. Delavska tajnica Frances Perkins je naznanila, da je njen departament odložil deportacijo postopanje proti Harryju Bridgessu, direktorju Odbora za industrijsko organizacijo na zapadu, dokler federalno vrhovno sodišče ne bo podalo svoje razsodbe v silnemem slučaju. Bridgess, ki je prišel v Ameriko iz Avstralije, je bil obdolžen prevarnih aktivnosti in da je član komunistične stranke ter kot tak podvržen deportaciji.

Tedenski odmevi

Anton Garden

Avtni sporazumi; izdajstvo Češke

Ko sem bil zadnjič v Detroitu (Labor day je bila frakcijska napetost med avtnimi delavci na višku. Seveda je zajela tudi naše ljudi, nekatere celo do zaslepljenosti, ki izključuje vsako objektivno motrenje situacije. Home Martin je bil 100% rogač, kriv vsega frakcijskega boja, v nasprotnem taboru, v Frankenstein-komunističnem, pa so bili — nedolžni angelji, žrtve Martinove diktature.

Upati je, da bo kompromisni sporazum na pravil konec tem strastem in zopet zedinil avtno delavce. V Frankenstein-komunističnem taboru niso bili sami komunisti, kot jim je Martin po krivici očital, marveč velika večina poštenih, militantnih, toda politično popolnoma neorientiranih delavcev. Prav tako tudi niso bili na Martinovi strani sami reakcionarji, ki kor so me skušali nekateri prijatelji prepričati v Detroitu. Na obeh straneh je bila čudna mešanica militantnih, progresivnih in tudi konservativnih elementov. Ni pa nobenega dvoma, da je bil ta razkol voda na mlin reakcionarnih elementov Pieperjevega bloka, ki je bil na se eksekutive proti vsakemu kompromisu — tri člani.

Kot sem že prej na tem mestu rekel, ni Martin noben reakcionar — stokrat bolj revolucionaren kot Frankenstein-komunistični blok. Je pa vihrav in neizkušen. Resnica je, da v "komunisti" prav vsled njegovega radikalizma — radi antivojne agitacije — napoveda boj in ga skušali strnoglaviti. Toda naredil usodno napado, da je na birokratičen način pritisk Pieperja suspendiral pet glavnih funkcionarjev, ne da bi jih bil prej obtožil kot je običaj v vseh demokratičnih organizacijah. In povsem naravno je, da se je velik del članstva mlade, militantne, progresivne unije dvignil proti taki taktiki. Na drugi strani pa tudi je bilo poučeno o mahinacijah Frankenstein-komunistične kombinacije proti Martinovi administraciji, vsled česar je popolnoma naravno, da je videlo hudiča le v Martinu. Za to je bilo bomo skrbel mogočni komunistični aparat, v jezuitskem zastrupljanju delavcev nim para.

V dani situaciji skoraj ni moglo priti do boljšega izravnanja notranjih homatijs kakor kompromisnim sporazumom med eksekutivno avtno unijo in zastopnikom CIO. Če bi bila unija izgubila avtonomijo, to je, da bi jo prevzel Lewis, za kar so agitirali Martinovi nasprotniki in kar je Lewis tudi hotel storiti, bi bila bodočnost avtno unije dvomljiva. Večji sekcija unije je grozila z revolto proti "Lewisovi diktaturi," predvsem avtno unije v Wisconsinu in tudi drugod.

Toda če razkola bi tudi skoraj gotovo prišlo, ako bi CIO ne bil posegel vmes, ker frakcijski boj bi se nemoteno nadaljeval in stopnjeval z zlimi posledicami za avtno delavce. Opozicija je bila toliko močna, da bi bila lahko razcepila unijo. Če bi bilo prišlo do tega, bi avtno magnatje zopet imeli pravo pot do poljubnega izkoriščanja avtnih delavcev.

Ta razkol so v resnici preprečili treznejši elementi v uniji in izven unije, ki so preprečili Martinovo skupino — ne pa Pieperjeve, kateri tudi niso skušali — da je pristala na kompromis, na preklic izobčenja štirih uradnikov iz vzpostavitev na njih pozicije ali na druga odločitev mesta v uniji. Privatno so Martin in nekaj njegovih pristavev v eksekutivi pristali na to že pred sejo.

Dogovor, da Hillman in Murray sklepata njih usodi, je le "face saving" poteza za Martinovo grupo; prav tako je tudi formiranje novega odbora — avtno unije in CIO — za reševanje notranjih sporov "face saving" poteza za Lewisa. Martinova skupina je bila namreč odločno proti temu, da bi prepuštila avtno unijo Lewisu, ker je on že vnaprej povedal neki deputaciji, ki je pritiskala nanj za intervencijo, da bo unijo vladal z železnost pestjo, s svojo boljšo nobile besede. "Reakcionarna" Martinova skupina, ki sicer nosi svoj del odgovornosti za frakcijske boje, pa se je proti temu odločno borila.

Ko sem pisal zadnji članek o evropski situaciji, Čehoslovakija še ni bila javno prodana izdana po svojih "demokratičnih" zavezniških v Parizu in Londonu. Tiste dni je le izgledalo, da bo prišlo do invazije Češke in do nove evropske vojne — do tega se lahko pride. Edaj pa se je zgodilo, kar sem na tem mestu le večkrat prej omenil: da bo buržujška Francija v kritičnem momentu raztrgala obrambno pogodbo.

(Dolje na 3. strani.)

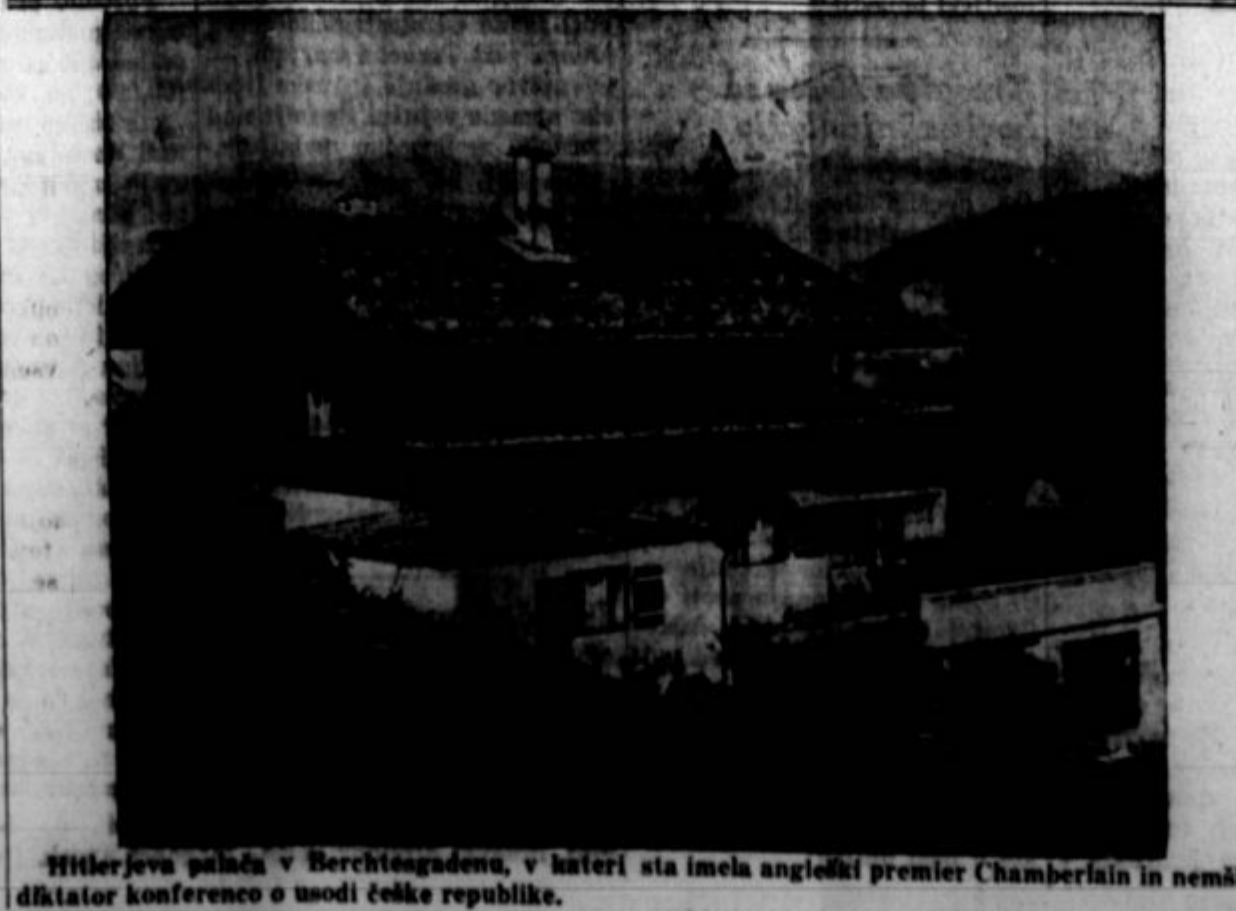
Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 27. septembra 1918)

Domače vesti. Sedma redna konvencija SNPJ je sklenila, da ima JRPZ pri jednoti na razpolago \$10.000, če kdaj vpraša za to vsoto za propagando za jugoslovansko federativno republiko. (JRPZ ni nikdar vprašalo za to vsoto. Op. ur. Prosvete.)

Sedma redna konvencija SNPJ. Konvencija je bila zaključena po desetih dneh zbiranja. Za gl. predsednika je bil izvoljen Vincent Cankar, drugi odborniki so pa večina stari.

Svetovna vojna. Američani so začeli veliko ofenzivo v Španiji. Zavezniški invadirali Belgijo in Angliji so ujeli 40.000 Turkov.

Hitlerjeva palata v Berchtesgaden, v kateri sta imela angleški premier Chamberlain in nemški diktator konferenco o usodi češke republike.

Vesti iz Jugoslavije

Samomor v viški opekarni

Ljubljana, 11. sept. — Danes se odigrala v opekarni na Viški tragedija mladega dekleta, ki se je samomorila, ker je želela izdihati. V opekarni pri pečeh so namreč ponoči neznanu dekletu v zadnjih izdihljajih. Na pomoč poklicani reševalci so jo našli v opekarni, kjer so jo izprali žive, vendar je bila vsa pomoč zaman in je nesrečnica nekaj minut umrla.

Kot kaže se je dognalo, se je deklica pisala Milka Kovač. Po rodu je bila iz Zalca. Stekla kakšnih 25 let. Prišla je iz Dalmacije, kjer je služila, da bi obiskala svojo mater, ki se je izdajal za kmetijskega ravnanja, kar pa ni bilo res. Ugotovitev, da jo je njen prevaral in da sploh ni imela namena poročiti se z njo, jo je preveč bolelo. Kakšen jo je vzel, zdravnik menda ni mogel dognati. Govori se tudi, da se s soperskega ženina že ni zapril.

Huda poškodba dečka

Ljubljana, 11. sept. — Pozno ponoči so bili poklicani reševalci v Kolizejsko ulico 16, kjer je na vrtu hudo poškodovan Stojan Vojko, sinko orožarskega kapetana v pokopju. Deček je igral okoli vrtnih oken, grede in se mu je takšno udarilo, da se je močno porepogah. Prepeljan je bil v bolnico.

Travnika je izdihnil

Ljubljana, 11. sept. — Nagajivo je zadnjih dni dela kmetikom mnogo preglaševanje. Saj vsak drugi dan dežuje in ljudje v skrbeh pri košnji oboj. Da gre delo čim bolj od hiti vse na travnike. Tudi pri košnji, kakor se pišejo Mrzeli, ki imajo svojo kmetijo na 30 letih, ko imajo košnjo. Še sicer užitek, ker je pred košnjo posestvo svojemu sinu, ki se odločil, da pojde kositi. Ko je nesel stari mož koso na travnik, je stopal z ostalo družino pri Klevišam, naselju pod Mrzeli, kjer je Marsetov travnik.

Obisk slavnega znanstvenika iz Švice

Ljubljana, 9. sept. — Mednarodni kongres za zgodovino medicine, ki se zdaj nadaljuje v Dubrovniku, kjer bo tudi zaključen, je imel med svojimi, po vsem svetu znanimi udeleženci tudi profesorja baselskega vseučilišča dr. Jožefa Antona Haflijerja, ki sliovi po vsem svetu kot eden izmed najboljših zgodovinarjev vsega lekarništva. Prof. dr. Haflijer je vodja po vsem svetu slovečega lekarniško-zgodovinskega muzeja v Baselu. Izredno bogate zbirke tega muzeja prikazuje razvoj lekarništva od najstarejših dob do danes. Ti pripeki niso bili zbrani samo v Švici, marveč je tam nebroj zgodovinskih znamenitosti iz lekarniške stroke, katere so požrtvovalni znanstveniki nabrali širom sveta.

Lekarniško zgodovinske muzeje imajo tudi mnoge druge države. Amsterdam, Kopenhagen, Periz, London in Oslo imajo zelo bogate muzeje te vrste, več takih muzejev je seveda tudi v Ameriki in tam si v zadnjih letih prizadevajo učenjaki, da bi uredili nekakšen svetovni muzej zgodovine lekarništva, v katerem naj bi bili zbrani zgodovinski podatki te stroke iz vsega sveta. Če bo Amerika ustvarila tak muzej, je na vrsti seveda tudi Evropa, da vse svoje muzeje te stroke poveže in da bodo imele vse evropske države če že ne samostojne lekarniško-zgodovinske muzeje, vsaj zbirališča gradiva iz te stroke, ki bi izpolnjevala že obstoječe muzeje, ali pa bi služila ustanovitvi lastnih muzejev.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

Ukraden zaklad ruskih beguncev
Beograd, 9. sept. — Najrazličnejše dragocenosti ruskih emigrantov, ki so pod varstvom Denikinove in Wranglove vojske romale skoraj pet let iz zastavljanice v Petrogradu v Boko Kotorško, so v zločinskih rokah svojih upraviteljev močno skopnele in zdaj so prišle po poročilih "Vremena" v javnost razne podrobnosti tega roba. Že pred tedni sta bila v Beogradu aretirana upravitelja tega begunskega zaklada Lev Teodorovič-Kvavinski in An-

ton Genzelj, ki je bil v nekdanji Rusiji velik finančni strokovnjak. Baje celo pomočnik finančnega ministra, član direktorija zastavljavnice v Petrogradu in upravitelj ter soključar dragocene njene depozite. Tudi dolgi članek "Vremena" ne pove, koliko je bila vrednost teh dragocenosti, ki so bile v zapečatenih zabojih, katere so leta 1922 shranili v neki trdnjavi v kotorski okolici, pozneje pa prenesli v shrambo finančnega ministrstva v Beogradu.

Produkcija železa in jekla

Po uradnih podatkih je lani znašala potrošnja železa in jekla v Jugoslaviji 297.000 ton; od tega smo doma izdelali 169.000 ton surovega železa in jekla, iz inozemstva pa smo uvozili 130.600 ton v surovem stanju, v obliki polfabrikatov in gotovih železnih izdelkov v vrednosti 284 milijonov din. Iz tega sledi, da smo lani krili 57% potrošnje železa in jekla z domačo produkcijo, 43% pa smo uvozili. Naš izvoz železa in jekla (surovega, polfabrikatov in gotovih izdelkov) pa je lani znašal 2400 ton.

Naše jeklarne so lani potrošile 90.000 ton starega železa; od te količine smo v naši državi sami zbrali 65.000 ton; iz inozemstva pa smo uvozili 25.000 ton, in sicer predvsem iz Grčije, pa tudi iz Zedinjenih držav, Švice, Egipta, Turčije, Anglije in Albanije. Cene staremu železu so se lani gibale na našem trgu po kako-

Pred krizo smo dosegli največjo produkcijo surovega jekla v letu 1929, namreč 98.000 ton. V teku krize je produkcija surovega jekla padla leta 1932 na 71.300 ton, v naslednjih letih je znašala nekaj nad 90.000 ton, leta 1935 se je povzpela na 99.700 ton, leta 1935 se je povzpela na 125.000 ton, lani pa je znašala po gornjem računu 129.000 ton. V letošnjem letu je računati z novim znatnim povečanjem produkcije surovega jekla v zvezi z razširjenjem produkcijskih naprav naših jeklar.

Produkcija surovega železa je v državi naraščala do leta 1931, ko se je dvignila na 37.000 ton; naslednje leto pa je znašala manj, namreč 30.000 ton. Leta 1933 se je zopet dvignila na 30.700 ton, leta 1934 na 32.800 ton, leta 1935 je padla na 19.300 ton, naslednje leto pa se je zopet naglo dvignila na 43.100 ton in je lani malenkost popustila na 40.000 ton. Tudi pri produkciji surovega železa bomo letos dosegli znatno višjo količino. Lani je produkcija v prvem polletju precej zaostajala, predvsem zaradi tega, ker so v Varesu preurejali plavže zaradi povečanja kapacitete. Ta dela še niso docela izvršena. Proti koncu leta pa je prišla v obrat nova visoka peč na Jesenicah. Tako smo letos v prvem polletju dosegli pri produkciji surovega železa že 24.000 ton, nasproti 14.700 tonam v lanskem prvem polletju. Produkcija pa se bo do konca leta še znatno povečala, predvsem zaradi znatne potrebe nove valjarne v Zenici. Tako izkazuje že statistika za julij, da je v tem mesecu produkcija surovega železa prekorčila že 5.000 ton.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

Člani Ameriške lige za mir in demokracijo v protestnih demonstracijah pred uradom nemškega konzula v Seattle, Wash.

CIO prodr v tovarne Simmons Co.

Na zapadu je bila podpisana prva pogodba

San Francisco. — (FP) — Jeklarska unija CIO je dosegla večjo zmago, ko je sklenila kolektivno pogodbo s Simmons Bed, Spring & Mattress Co. v njeni tukajšnji tovarni. Družba ima več tovarn za posteljino v Ameriki in Kanadi, toda tukajšnja tovarna je prva, ki se je podala uniji.

Pogodba krije 500 delavcev. Plače so ostale stare, 60c do \$1.25 na uro, plače od kosa bodo pa določili delovodje in unijski zaupniki. Pogodba določa 40-urni teden in 30-urnik predno more družba koga odsloviti. Delavci dobe dve uri plače, če so pozvani na delo, toda istega ni; štiri ure za manj kot pol dneva dela; nobenega znižanja plače, če je delavec transferiran k drugemu delu; preferenčno najemanje unijskih članov, starostne pravice pri delu, ustanovitev pritožbenega odbora in unijskih tovarniških zaupnikov; enake delitve dela v slabi sezoni, vrnitev dela delavcem, ki dobe dopust za unijsko delo. Unija je priznana kot edina zastopnica delavcev.

Mnenje Uptona Sinclairja ob 60-letnici

(Nadaljevanje s 1. strani.)

takojšnja nevarnost za fašistični puč v Ameriki?"
Odgovor: "Takojšnje nevarnosti ni. Ameriško ljudstvo je dovolj poučeno o Mussoliniju in Hitlerju, da ju ne obojuje. Toda, ako novi deal nadaljuje s svojih gaženjem v dolgeve in trošenjem denarja, da napravi prosperiteto, bomo prišli v dobo inflacije, draginje in vladnega bankrota, kar vse skupaj bo delovalo enako kakor je v Nemčiji in Italiji in kakor zdaj deluje v Franciji, to je na milin fašistične reakcije. Mi moramo širiti razumevanje principa produkcije za rabo in ga spremeniti v fiesno in kri!"

6. "Kdo je po vašem mnenju javni delavski sovražnik št. 1?"
Odgovor: "Nedvomno Henry Ford. Nobena druga oseba nima tolikanega ugleda med ameriškim ljudstvom kot on."

7. "Kaj je vaša največja želja, da bi v svojem življenju še radi dosegli?"
Odgovor: "Svoje želje sem primoran omejiti na razpoložljiva sredstva. Moja želja je, da bi napisal boljše knjige in dobil zanje večjo cirkulacijo. Če bom živel, bom to tudi skušal doseči."

8. "Kaj bi bilo po vašem mnenju najuspešnejše sredstvo za pobijanje vedno bolj reakcionarnega in korumpiranega tiska?"
Odgovor: "Ni nobene posamezne metode, ki bi bila takoj učinkovita. Poslužiti se moramo vseh sredstev, da dvignemo ljudstvo in mu pokažemo absolutno zločest in korumpirano naravo ameriškega kapitalističnega tiska. To moramo storiti skozi delavsko časopisje, z distribucijo letakov, z masnimi

shodi, s forumi, z izdajanjem in širjenjem poštenih knjig, s piketiranjem in drugimi javnimi sredstvi. Z drugo besedo: s sleherni metodo, ki jo iznajdejo inteligentni in aktivni ljudje."
Njegovi najbolj razširjeni knjigi sta "Jungle" in "Oil", ki sta izšli v 27 jezikih. V ruščino je bilo prevedenih 234 Sinclairjevih knjig, v Angliji pa je bilo ponatisnjenih 54 njegovih del. "No Pasaran" je že izšla v 19 deželah.

Stavka voznikov v New Yorku

Voditelji nasprotujejo rebelnim stavkarjem

New York. — (FP) — Okrog 12.000 voznikov tovornih avtov je v stavki v tem mestu, kot posledica zastoja v pogajanjih za sklenitev nove pogodbe. Stavka je potekla 1. septembra. Stavka je posledica revolte članov vozniške unije, ki so oklicali "praznik", dokler podjetniki ne pristanejo na njih zahteve.

Stavka ni sankcionirana po voditeljih unije, kar situacijo le še bolj komplicira. Podjetniki so predlagali štiridnevno premirje v svrhu obnove pogajanj, kar pa so voditelji "rank and file" ali članstva odklonili. Stavka je mirna, ker policija ne skuša delati provokacij. Tudi stavkarji se na priporočilo voditeljev obnašajo mirno.

Stavkarji zahtevajo 40-urni teden namesto dosedanjega 47-urnika brez znižanja plač. Na ta način bi dobili brezposelni vozniki priliko do zaposlitve. Nadalje zahtevajo teden plačnih počitnic in nekatere druge ugodnosti.

Delavska unija proti vojni

St. Paul, Minn. — Tukajšnja centralna delavska unija se je postavila v vrste protivojnih sil. V svoji protivojni deklaraciji pravi, da "delavstvo nima nobenega ekonomskega ali drugega interesa v vojni." Vojni obsoja kot madež civilizacije. Deželo svari pred ogromnimi apropracijami za armado in mornarico, "kar pokaže, da je vlada Združenih držav prišla v ekspanzijo militarističnih institucij v svrhu vojnih operacij v tujini." Voja bi prinesla delovnemu ljudstvu le pomanjkanje, mu naložila veliko breme dolgov in diktaturo, ki bi najbrže trajala tudi po vojni. Centralna unija je sprejela tudi program za pobijanje vojnih priprav in vojne propagande.

5000 voznikov zastavkalo v Omahi

Omaha, Neb. — Tukaj je zastavkalo pet tisoč članov vozniške unije ADF pri 180 prevoznih družbah, ker so odklonile podpisati kolektivno pogodbo, katere je bila nedavno sklenjena v Chicagu med zastopniki voznikov in zvezo prevoznih družb. Kompanije v tem mestu pravijo, da njih zastopniki niso imeli nobene pravice do podpisa splošne pogodbe, ki vključuje 250.000 voznikov v državah srednjega zapada.

Člani avtne unije piketirajo tovarno Briggs Mfg. Co. v Detroitu po oklicu stavke v znak protesta proti priganjstvu.

Med našimi Minnesočani

Ivan Molek

5. Iz Aurore nazaj v Eveleth

Na zborovanju v Aurori je bilo navzočih čez sto oseb, Slovencev in Hrvatov, iz vseh krajev Renža, z Elyja in iz Dulutha. Kaj prav za prav zasleduje ta organizacija (Jugoslovansko-ameriška zveza), mi ni bilo docela pojasnjeno. Ustanovil jo je pred mnogimi leti John Movern, ali danes so drugi voditelji. Zdi se, da gre za interese in vpliv domačih političnih veljakov preko kakšno načelnost. Kljub temu je ta organizacija enkrat odobrila kandidate farmarsko-delavske stranke. Rekli so mi, da se v tej zvezi precej udeležuje duhovščina, vendar nisem opazil nobenega duhovna na tej konvenciji.

Prvi, ki sem ga areal tamkaj, je bil naš stari dopisnik Matija Pogorelec. Matija, ki ga pozna vsa naša Amerika že štiri desetletja, je zadnja leta doma v Minnesoti in sicer pri svoji nečakinji v Gilbertu. Minnesota je njemu drugi stari kraj in Matija je kakor priraden tamkaj na spomine, ki jih čeni bolj kot vse drugo na svetu. Zadnja leta je bil mož nekaj bolan, toda sedemdesetletna grča je spet precej pri sebi in dobro ubira stopinje. Tri dni me je Matija spremljal na mojih obiskih, zato bo več o njem, ko pride stvar na vrsto.

Vincenc Mikolč iz Aurore je naša stara korenina, ki se že dolga leta udeležuje društveno pri SNP in politično pri delavskih strankah. Našel sem ga med omenjenimi zborovalci, med katerimi se pa ni posebno dobro počutil. Zdi se zanima za združništvo in vesel ga, kadar vidi v Prosveti kakšen članek o delavskih združenjih.

Bilo je še več drugih, s katerimi sem mogel iskreno, dasi na kratko izmenjati sorodne misli. Na primer s Karšem iz Biwabika, a ne s Fr. Karšem, ki je naš dopisnik — tudi on je doma bolan — temveč z njegovim bratom John Omerzo, drugi naš omlajšljenik, je bil tudi privezan na posteljo in prav tako Drašler, kakor so mi povedali.

Aurora je primeroma še mlada naselbina. Gradili so jo takrat, ko sem bil prvič v Minnesoti, a kdo bi bil takrat preroval, da se bo v dobrih tridesetih letih tako izživila? Toda ruda počiva — in WPA slabo gnoji napredu.

Predno smo zapustili Auroro, sem se seznanil tudi s kongresnikom Johnom T. Bernardom, ki spet kandidira na listi Farmer-Labor. Bernard, mož majhne postave, toda velike energije in smelosti, je doma iz Eveletha. Naši ljudje po vsem Renžu ga osebno poznajo in z največjo verno agitirajo zanj. Prišel je v Auroro, da govori zborovalcem Jugoslovansko-ameriške zveze, kar je bila v mojih očeh — edina dobra nota tega zborovanja. Mali Bernard se mi je v hipu prikupil, dasi mi je bil dobro znan kot odločen bojovnik za delavske koristi v zadnjem kongresu.

V Evelethu sem našel bivše Kalumečane in celo bivšega Čikažana Maksa Volčanskga. John Agnič je bil v Calumetu, Mich., rudar, komi in poslovodja trgovine. Ko je s svojo družino odšel v Eveleth še pred veliko stavko v Calumetu, je spet vodil prodajalnice in potem gostilno, danes je pa — policijski saržent.

Mislite si dogodek: mene aretirajo v Evelethu zaradi česar-koli že in me prišenejo pred sarženta v mestni hiši. Začuden se spogledava in jaz pozabim, da sem aretiran. Saržentu pomolim roko in vzkliknem: "Well, John, krtača stara, kaj delaš tukaj?" On mi krepko stisne roko: "Hm — kaj pa ti delaš tukaj? Saj pravim, vedno si bil neroden — — —" Polica, ki me je aretiral, se kisló drži in najbrže je v zadregi, ker je prignil starega prijatelja svojega sarženta.

To se ni zgodilo, kljub temu sem bil dobro sprejet pri saržentu. Johna Agniča s Talčega vrha pri Črnomlju vselej rad vidim. Pred dolgimi leti v Calumetu sva skupaj prekrakala marsikatero urico in Johnova hladnokrvnost mi je imponirala od prvega dneva, ko sva se spoznala.

Maks Volčansk je bil pred leti zastopnik čikaške lberske tvrdke. Ko se je oženil in odromal v Minnesoto, je nadaljeval z raznimi zastopništvii, danes je pa nameščen pri državnih javnih delih. Tudi on je aktiven s svojo ženo vred pri Farmer-Labor party in z nekim ponosom mi je poudaril, da kljub smoli, ki ga je zalezovala, ni zavrgel svojih liberalnih principov. — (Se nadaljuje.)

Tedenski odmevi

(Nadaljevanje s 2. strani.)

godbo z Rusijo in Čehoslovansko. Chamberlain pa v tej veliki svetovni drami posiedno igra vlogo angleškega imperializma. Ti "demokracijski" imperialisti, ki so pod kožo fašisti in rafinirani izdajalci, bi prodali tudi svojo mater za ohranitev svoje oblasti, za ohranitev kapitalizma. Toda o tem še drugič, ko se vrnem s počitnic.

HUMOR

Narobe bi bilo boljše
"No, kako ti ugaja v novi gostilni?"
"Za nič! Narobe svet!"
"Kako to?"
"Vino je novo, natakarcia pa stara!"

Višek nezaupljivosti
"Povej mi, ali je gospod Kozole pošten človek?"
"Ta — in pošten? Kadar mu dam roko, vselej prestejem prste, če mi kakšen ne manjka!"

Pravo bogastvo
Metka: "Ali je tvoj zaročenec bogat?"
Berta: "In še kako! — Že pet mesecev hodiva skupaj, pa še ni obubožal."

Dober nasvet
Dve hollywoodski igralki sta se pogovarjali. Ena izmed njiju je rekla drugi:
"Pomisl, včeraj mi je rekel John, da je še čas za poroko in da morava še malo počakati."
"Ker pusti ga!" je rekla druga.
"Mož, ki se težko odloči za zakon, sploh ni sposoben odločitve in še pri ločitvi dela velike ovire."

Velika puntarija

DRAMSKA KRONIKA IZ L. 1573 V PETIH DEJANJH

Bratko Kreft

GUBEC: Šajnovič je včeraj prejel vso okolico, pa ni našel nič, le Mogajič je zadel na tri Uskoke ter jih iz zasede pobil. (Matkalič se nemiren vrne. Petje se približuje.)

NOŽINA: Takoj moramo poslati nove oglednike, toda brez Šajnoviča. Prosim te, jaz pojdem.

GUBEC: Prav.

MATKALIČ: Prosim te, Gubec, pojdi v zidnico. Spet gredo kmetje s Pušče in Gregorička gre z njimi. Opili so jo.

GUBEC: Nikamor ne pojdem. (Zdaj se natančno sliši petje pijanih kmetov. Pojo pesem:

Iz grajskih kevdrov teče vino,

heja, hejo!

Zažgali grofu smo graščino—

heja, hejo!

Grad gori, grof beži!

Vino teče naj, če teče kri!

(Pri zadnjih besedah so že prišli na oder.)

GREGORIČKA (ki nosi Matkaliču in Šajnoviču zajtrk): Dobro jutro, puntarji in vladarji! GUBEC: Sramuj se, ženska! Tvoj moč se bije z grofovskimi za kmete, ti pa piješ in ga sramotiš. Ves tabor boš zastupila!

GREGORIČKA: Kdo ga si šil v punt? Jaz ne! Mar bi ostal pri svoji ljubljani ženi! (Pijani kmetje se smejejo.)

MATKALIČ: Daj zajtrk in ne gobezdaj več! Pojdi spat!

GREGORIČKA (je opazila Nožino): O, Nožina, Marček, si se vrnil? Kako da nisi prišel že k meni? Ali si me že pozabil? Ah, saj vem, tudi ti si zamenjal ljubezen s puntom—in jaz bom ostala sama. Ali imaš kaj žganja?

GUBEC: Izgubi se, ničvrednica, sicer te dam preteptati!

GREGORIČKA: Kdo pa si ti? Ali si mogoče naš cesar? Naš kralj? Danes zjutraj si dal obestiti kmeta, ker je kradel. Kaj je kradel? Obledo grajskega gospoda, konje, vino... Čigavo pa je vse to? Ali je mogoče tvoje? Ali ni vse to pridelek kmečkih rok? Vzeti si hočemo samo tisto, kar je naše, da bomo v miru živeli, da bodo ostajali možje doma pri ženah, da ne bo treba ženam poležavati pri drugih možkih! Prej je gospoda pošiljala Gregorička na Turke, zdaj ga pošiljaš ti nad grofe. Nobene vojne več, nobenega punta, mir...

MATKALIČ: Molči, Mica! Pojdi domov, prepi se...

GREGORIČKA (ga sune stran): Pusti me, da se izkričim! Kralj hoče postati, toda boj se kraljevske krone na svoji kmečki glavi!...

NOŽINA: Zdjaj mi je dosti!

GREGORIČKA: Prav tebi se je treba vmešavati, ki si se vso zimo grel v Gregoričevi hiši in se skrivaj v njegovem hlevu, ko so te lovili kot beguna. Kdo te je skrnil v listnjak? Jaz! Že davno bi bil visel na veji ali pa bi brez glave strašil ponoči, da te nisva rešila z Gregoričem. In enooki Šajnovič, ki se zdaj liže Gubcu—slovi vsi—kaj hočete od mene? Ne boste metali kamenja name! Tudi ti ne, Gubec, pazi rajši na svojo hčer! Ena ti je že skočila v Savo, druga se padašči z Mogajičem. Če postaneš kralj, boš moral imeti čisto, neomadeževano hčer. Kako bi sicer mogla postati kraljična?

GUBEC: Odpeljite to žensko! (Matkalič jo odpelje. Nožina prežene kmete, ki se krohočejo. Spet zapoje in odidejo.) Nožina, pojdi takoj k meni na dom in vprašaj za Maro! Če je doma ali če jo kje srečaš, pripelji jo sem! Prav tako Mogajiča! (Matkalič se vrne.)

NOŽINA: Takoj! (Odide.)

MATKALIČ: Ali zaupaš Nožini?

GUBEC: Kaj vraga sitnariš se ti? Gregorič je imel prav. Nikomur človek ne sme zapati. Samo črtnite drug drugega, vzbujate nevoljo in nevero. Preteptati bi vas bilo treba! Kako boste cenili svobodo, če se še boriti ne znate zanj? Vsak videl le sebe, svojo kočjo, svoj plot, svojo njivo in svoje mejnike. Mislite samo na to, kako bi čim več zemlje pograbil.

MATKALIČ: Ne jesi se, Gubec, tako je pač z ljudmi. Križ je na tem svetu! Pogledaj te knjige! (Vzame knjigo v roko.) Škof jih je preklel, ti si jih ukazal sežgati, in vendar je

božja beseda v njih. Bereš in premišljuješ, v roki držiš božjo besedo in vendar si ne znaš pomagati. Kaj je to? Mi smo res reveži! Še tisto svetlo misel, ki smo jo našli v evangeliju, so nam ukradli! Od samega premišljevanja in skrbi za punt sem se na vino pozabil.

GUBEC: Zdjaj smo ostali sami. Brez Uskov, brez Gregoriča, brez škofa in bržkone tudi brez cesarja. In bog?

MATKALIČ: Cesar je daleč, bog še dalj.

GUBEC: Kako je vse tiho in mirno! Nekaj se bo zgodilo. Kaj misliš o Gregoriču?

MATKALIČ: Ni ga bolj hrabrega in zvestega puntarja kot je on! Gospoda je že vedela, zakaj je razpisala pet sto cekinov na njegovo glavo.

GUBEC: Zakaj ni prišel sam?

MATKALIČ: Nikar ne dvomi o njem. Vojake ni mogel pustiti. Vidiš, zdaj si prav tak, kot sem bil prej jaz. Ne poslušaj več Šajnoviča! Ne more nam odpustiti, da je Ilija glavni poveljnik in ne on.

GUBEC (ki je že med prejšnjimi besedami odhajal proti zidnici): Pojdi in povej, naj osedlajo in vprežejo konje! Ves tabor naj se dvigne! (Odide v zidnico.)

MATKALIČ: Hvala bogu! Vendar se je odločil! (Začne divje bobnati in gre. Kakor hitro je Matkalič izginil, se priplazi iz svojih skrivališč 1. in 2. kmet.)

8

1. KMET: Zdjaj ali nikoli!

2. KMET: Kje je Šajnovič?

1. KMET: Saj ga ne potrebujeva. (Hoče premakniti sod s smodnikom.) Težak je! Pomagaj!

2. KMET (se napenja): Gorje, če naju zalotijo!

1. KMET: Saj nič ne pazijo. Se vedno ne vedo, da so se ponoči skrili v gozdu banski! To bo Gubec debelo gledal!

2. KMET: Gubec je hudič, ne človek!

1. KMET: Kaj se ga tako bojiš?

2. KMET: Tudi tebi je prej padlo srce v hlače, ko si ga zagledal! Zakaj nisi planil nanj in ga zaklal, kakor si obljubil? O, tudi ti se ga bojiš! Videl sem, kako hitro si skrnil nož!

1. KMET: Ne gobezdaj! Hitiva!

2. KMET (poizkusi): Ne morem! Preveč sem se ga nalezel. Spravi ga sam naprej! Jaz pojdem po lunto in potem naj zleti vse skupaj z Gubcem vred v zrak!

1. KMET: Klada pijana! (Poriva sod naprej.)

2. KMET (prisluhne): Pat! Meni se zdi...

1. KMET (preplašen): Kdo? Gubec?

2. KMET: Beži! (Beži, se spotakne, a se hitro pobere in beži.)

1. KMET: Hitro k banskim! Klada kladasta! (Izgineta.) (Iz nasprotne strani nastopi Mogajič z Maro. Iz daljave se sliši, kako Matkalič bobna, včasih bliže, včasih dalje.)

9

MARA (se izvija iz Mogajičevega objema): Pazi, pri zidnici sva! Oče ne sme niti slutiti, kaj se je zgodilo nocoj.

MOGAJIČ: Hotel bi, da bi zvedel ves svet! Nikogar se ne bojim!

MARA: Če izve, te pretepe, mene pa požene čez prag! Saj veš, kako je strog in kako se boji zame, odkar se je Ivanka ubila. Ubogi Gušetič! Kje neki hodita z Gregoričem? Bojim se, da se bo vse to slabo končalo!

MOGAJIČ: Ne, Mara, ravno nocoj sva zvedela, kako lepo nama bo živeti. Zdjaj veš, kaj je ljubezen. Danes moramo naprej. Ali slišiš, kako Matkaličev boben drami tabor?

MARA: Slišim, kako ti bije srce!

MOGAJIČ: Zmagali bomo in potem bomo živeli! Vsi! Ti in jaz in—najini otroci. Orali in sejali bomo polja...

MARA: Nikamor ne smeš več od mene. Bojim se zate!

MOGAJIČ: Vsi moramo iti! Ne boj se! Vrnem se! Nocoj sva se zaobljubila drug drugemu, puntarska nevesta in puntarski ženin.

MARA: Ivan! (Poljub. Nastopi ves mračen Pasanec.)

(Dalje prihodnjič.)

krčmo, se dopisuješ a politiki in trošiš denar za znamke, papir in črnilo, celo z literaturo kupuješ in imaš kar naprej in naprej z njo samo izgubo... meni pa očitaš zapravljivost, če sem si kupila to ubogo srečko —

Kakor hitro pa je v jokavem govorjenju prišla do srečke, jo je jok minil. Obrnila si je z lica solze in ploskala z rokami.

"Ampak če bomo zadeli na tole srečko..." je vzkliknila, "potlej si lahko kar misliš, kaj vse si bom kupila. 'Poglej,' je rekla ter mi že tretjič ta dan pričela razkazovati svojo srečko, 'poglej samo, na kakšne številke igram. Same trojke, sedmice in devetice — same srečne številke..."

"Da," sem godrnjal, "same srečne... Vendar zate gotovo ne! Boš videla, prav s temi številkami te bodo naidevali..."

Ni se dala motiti v svojem veselju. "Boš že še videl, ljubi moj," je rekla. "Sploh pa," je zamahnila z roko, ker jo je ujezilo, da nočem deliti z njo veselja in zidati gradove v oblake, kakor so dajale nekoč naše babice, "ali si menda že pozabil, kako pravi tisti pregovor, da je norec, kdor zmerom v loteriji igra, kdor pa nikoli, pa še večji?"

"Da, tisto imaš pa ti tudi prav," sem se končno vdal.

Potekel je mesec in kolektura "Zlata podkev" je poslal moji ženi listo dobrih, novo srečko za naslednji razred loterijske igre in položnico z dopisom, "naj izvoli vaše blagorodje podaljšati veljavnost srečke ter takoj nakazati po priloženi položnici petdeset dinarjev, kajti največji dobitek sploh še niso bili izžrebani" itd.

"No, vidiš," sem se z nekakšno naslado in zlobo v arcu pričel posmehovati ženi, "zdaj vidiš. Tvoje številke so prezrli — Tvoje številke so prezrli —"

Toda ni me pustila govoriti do konca. "Kar molči!" je skoro zakričala. "To je bil šele prvi razred igranja. Se zmerom lahko upam, da me bo sreča le poiskala."

Pa da bi me potolažila zaradi tistih petdesetih dinarjev, ki jih je bila še tisto minuto odposlala kolekturi "Zlata podkev", je pričela razgrinjati predme bogat načrt vsega in svetlega življenja, ki se nam obeta. "Da," je rekla, "če bomo zadeli glavni dobiček bodo —"

"... imeli otroci denar in kramarji sejem!" sem jo prekinil.

"Ah, ne, počakaj vendar, da ti povem", je hitela napletati misli v mamljive slike bodočega življenja. "Potlej bodo zavistneži lahko zijali, midva se jim bova vsa smejala. In nakupila si bova vsega, česar sva tako zelo, zelo potrebna. Tebi na primer nekaj oblek in perila", je pričela zdaj govoriti že z resnim glasom, kakor da ima denar že v rokah.

"Moj bog!" je vzkliknila. "Saj kakšen pa si! Zastonj ti tvoji sovražniki ne zmerjajo z 'ubogim učiteljem'! Ampak pomagaj si, če moreš..."

"Da, pomagaj si, če moreš", sem razočarano zagodrnjal.

"Ali si mogoče ti kriv, če ima mesec trideset dolgih dni? Pri tvoji plači bi se moral najmanj vsakega petnajstega v mesecu — mesec jenjati."

"Da, da, ljuba Meta", sem ji pritrdil, "na to idejo so prišle dandanes že vse uradniške družine."

"Ampak le počakaj... če bomo zadeli... nakupi si oblek, da boš napravljen, kakor se spodobi tvojemu stanu. In tistemu tvojemu revmatizmu, ki te sleherno zimo trga in mrevrati, tistemu revmatizmu bomo zavili vrat. V toplice boš šel in te bodo ozdravili."

"Ah, ne, veš kaj," sem ji pričel ugovarjati, "raje bova šla na morje. Prosim," sem se udaril na prsi, "saj jaz sem vendar član Jadranske Straže. Spodobni bi se, da se ravnam po tistem starem geslu: 'Svoji k svojim!'"

"Da, tudi na morje bova šla," je vzdihnila moja žena. "Veš," je pričela dalje razvijati svoj načrt, "vselej, kadarkoli sem takole v velikih počitnicah gledala, kako se vozijo z lepimi avtomobili na morje sami Čehi, Madžari in Nemci, se mi je kar mило storilo pri arcu. Takile sem si mislila, ki niti naši državljani ni-

Avtni delavci se vračajo na delo v tovarno Chrysler Motor Co. v Detroitu po kratki stavu, kateri je zmaga avtna unija.

so, si lahko privoščijo počitnice na morju, ti pa, ki se leto in dan naprezaš v smrdljivi učilnici, obdan od šestdesetih gladnih in jetičnih otrok, pa si poleg tega še navdušen član Jadranske Straže tako rekoč in poješ s svojimi učenci tisto prelepo himno: Mi Jadranski smo stražarji... in imaš kar naprej in naprej na jeziku zlasti izrek 'Čuvajmo naše morje!' — pa morda ga niti videl nisi! Ah, moj bog, le počakaj, če bomo zadeli... zanašal boš šel na morje! In če zadeneš glavni dobiček, avto si kupiva, da veš..."

Kmalu je vsa naša žlahta zvedela o ženinih načrtih. Prva je prišla v goste moja teta.

"Ah, kako sem vaju vesela, otroka moja!" je venomer vzklikala kakor repetuljica "Prekrasno izgledata! Si zdrav, sinko?" se je obrnila k meni in sedla v majav stol.

Prav nič ni bila v zadregi, ker naju že vsa leta, odkar sva z ženo stopila pred oltar, ni prišla niti enkrat pogledat. Naredila se je, kakor da prej pač ni utegnula.

Potlej se je odkasljala in pričela vrtati v mojo ženo: "No, ljuba Metka", je dejala z zaslinjenim glasom, "slišala sem, slišala, da se vam obljublja mnogo, mnogo denarja, ne? Se bosta kaj spomnila takrat svoje tete?"

"I, seveda, kar brez skrbi bodi," sem ji hitel zatrjevati; saj sem bil prepričan, da iz vsega tega itak ne bo nič.

"Saj veš, ljubi moj nečak," je tetka hitela naštevati svoje skrb, "odkar je tmlr stric Jakob, gre pri meni vse po zlu. Tista uboga pokojnina mi komaj zadostuje za preživljanje."

"Le česa si še več želiš?" sem si mislil. Pa nisem tega izrekel, požrl sem slino in s krotkim glasom pripomnil: "Na kmete bi se preselila, tetka, na kmete, kajti življenje v mestu je resda preneto drago."

"Uj!" je poskočila, kakor da bi jo včlenila osa. "To mi privoščiš? Na kmete naj grem sedaj na stara leta dolgočas prodajat? Ne, ne, nikoli ne boš tega učakal."

"Stori kakor hočeš," sem si mislil. Pokojnina, ki jo je prejemala tetka, je bila za nekaj sto dinarjev večja ko moja mesečna plača —

Komaj smo njo odpravili, so prišli drugi. Tako so se skoro cel mesec vrstili gostje v naši hiši. Ključko od vrat so si tako rekoč podajali. In tisti mesec sva z ženo porabila za prehrano dvojni znesek. Nič ne pomaga, uradniška družina smo, pa ne gre in ne gre, da bi pred goste — in še pred žlahto povrhu — postavljali krožnike z močnikom.

Potlej je prišla na vrsto še poštarica. Zvedela je, da igra moja žena loterijo in jo je nekega dne kar naravnost vprašala:

"Torej gospa, če boste zadeli... koliko bom dobila od vas nagrade, ko vam bom izplačala skoro cel milijoneček?"

In moja žena je obljubila vsakemu, ki jo je le pobaral. "Če bomo zadeli..." je rekla, "toliko in toliko vam bom dala."

Tako je bil glavni dobiček tako rekoč že razdeljen na kupčke. Čisto določno je imela moja žena vsakega v evidenci. Kupila si je zvezek — bila je kajpa čisto navadna številnica za pet in sedemdeset par — in si vanj zapisovala imena tistih, ki bodo delili nje-

no srečo in pripisala k vsakemu imenu tudi številko. — — — V tem upanju je življenje potekalo dalje. Meseci so minili, glavni dobiček je sicer zadela druga srečka, ampak moji ženi ta neuspeh ni vzel poguma. Kupila je srečko za drugo loterijsko kolo in igrala dalje.

Počasi sem prišel do novega spoznanja. Prišel sem poizvedovati, kako je pravzaprav s tole loterijo. Ugotovil sem, da je še mnogo ljudi, ki si za življenje ustvarjajo iluzije kakor moja žena. In neki prodajalec srečk mi je nekega dne kar naravnost povedal, da gre njih število v tisoče in tisoče. Le previdni so menda bolj kakor moja žena, ki kupuje tiste srečke in vsakemu, kdor koli jo je hoče poslušati, razlaga: "Če bomo zadeli —"

Če bomo zadeli!

To je očenaš našega dobrega, revnega in vernega ljudstva!

"Če bomo zadeli... lepo vreme, bo žetev ugodna," se tolaži kmet.

"Če bomo zadeli... in našli gospoda ravnatelja tovarne v dobrem razpoloženju, nas bo mogoče le sprejel v delo," potihem upajo tisoči in tisoči brezposelnikov.

"Če bomo zadeli... pravi čas, ko bodo sistemizirana mesta izpraznjena, bomo mogoče le napredovali še letos v višjo položajno skupino," sanjajo uradniki in učitelji.

Lepše je življenje, če je zavito v takšno svetlo upanje. Brez upanja bi bilo pač še trša tlaka kot je že.

Odkar se je moja žena uvrstila v dolgo vrsto loterijskih igralcev, resda izda sleherni mesec petdesetak za to upanje, ampak življenje ni več tako dolgočasno ko včasih. Kajti vselej, kadar koli vrte v daljnem mestu tiste bobne, v katere so zabili srečo,

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$1.00 eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri assessmentu \$1.00 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej bodaj ni vroka, red, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in obtem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Za Združ. države in Kanado \$6.00 Za Cincero in Chicago je... \$1.00
1 tednik in... 4.80 1 tednik in... 1.00
2 tednika in... 3.60 2 tednika in... 1.00
3 tednike in... 2.40 3 tednike in... 1.00
4 tednike in... 1.20 4 tednike in... 1.00
5 tednikov in... nič 5 tednikov in... 1.00
Za Evropo je... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali meniškega pisma in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnimo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahleval sam svoj del, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tak skupaj naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obtem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storite, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družina \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenčih članov moje družine:

2)..... Čl. družina \$.....

3)..... Čl. družina \$.....

4)..... Čl. družina \$.....

5)..... Čl. družina \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Ljube Zupanc:

Če bomo zadeli

V naši družini je zdaj že nekaj tednov razburjenje v gosteh. Odkar je pismonoša prinesel moji ženi tisto usodno pismo, sta mir in zadovoljstvo izginila iz naše hiše. Tisto pismo ji je poslala kolektura srečk.

"Spoštovana gospa", je pisal debeli in bogati kolektor iz daljne prestolnice, "vabimo vas k nakupu loterijske srečke. Četrtna srečke stane samo petdeset dinarjev. Pošljite ta znesek nemudoma po priloženi položnici spodaj podpisani kolekturi in mi vam bomo takoj po prejemu denarja poslali srečko, s katero lahko zadenete v najugodnejšem slučaju glavni dobiček v znesku 800,000 dinarjev. Zelo vam bomo hvaležni, ako našo kolekturo priporočite med prijatelji in znanci, ker

vsaka vaša lepa beseda o moji kolekturi bo pomnožila število mojih naročnikov. Moja iskrena želja je, da Vas pri igranju na srečko, kupljeno pri meni, spremlja sreča in da zadenete čim preje, če že ne glavni, pa vsaj kak večji dobiček. Pričakujemo Vašega poročila in Vas pozdravljamo. "Zlata podkev", glavna kolektura loterijskih srečk za deželo Titikako."

Ko je moja žena prebrala to pismo, jo je pričela tresti loterijska mrzlota. "Nebeški bog!" je vzklikala. "Le kaj sem mislila, da nisem že preje kupila srečko pri 'Zlati podkvi'? Ah, kakšna blagodat je loterija! Za ubogih petdeset dinarjev kupiš srečko, in če te bog pogleda skozi 'ta veliko okno,' lahko zadenesh 800,000 dinarjev. Te, te, te, to pa niso mačkine solze!"

Tisti dan smo za kosilo jedli prismojeni močnik. — — — Toda moja žena nas je brž

potolažila. "Nič ne marajte," je dejala, "če bomo zadeli... potlej nam ne bo treba več močnika otepati in si bomo lahko privoščili mesa..."

"Ne," sem ji odvrnil, "tistih petdeset dinarjev si vrgla tako rekoč skozi okno."

"Srečko misliš?" je zajavskala ter mi pomolila pod nos modrikast papirček, v katerega je tako zelo zaupala in polagala nanj vse nade. Srečka je bila, zares, ki mi jo je kazala z našobljenim obrazom in s težavo zadržujoč solze. Ampak mene je popadla besnost zaradi prismojenega močnika in sem ji kar naprej ugovarjal:

"Za denar, ki si ga bila izdala za ta ničvredni papir, bi lahko kupila pri mesarju štiri kilogramne govedine!"

To ji je bilo pa že preveč. Bruhnila je v jok. "Ničesar mi ne privoščiš, nemarnež!" je zahtevala. "Ti kadiš smrdljive in vaceno drage cigarete, hodiš v